

บทที่ 11

ศาสนาเซนและศาสนาซิกข์

11.1 ศาสนาเซน

ศาสนาเซนเกิดขึ้นในประเทศอินเดียในยุคสมัยเดียวกับพุทธศาสนา และทั้งสองศาสนานี้เป็นศาสนาแห่งเหตุผล สั่งสอนไม่ให้คนหลงงมงายในการบูชาตัณหา เช่นสั่งเวทย์พระเจ้า คัดค้านระบบวรรณะของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และปฏิรูปสังคมอินเดีย ซึ่งประวัติของศาสนาและหลักธรรมคำสอนก็คล้ายคลึงกันมากจนต่อมาแม้นักวิชาการศาสนาอินเดียหลายท่านคิดว่าศาสนาของทั้งสองศาสนานี้เป็นองค์เดียวกัน แต่ได้รับการกล่าวถึงภายใต้พระนามที่ต่างกัน และเรื่องราวของศาสนาต่างกันเพราะผู้นับถือในวันนั้นก็ต่างทัศนะกัน

แต่ต่อมาเมื่อมีนักปราชญ์ทางศาสนาหลายท่าน ศึกษาวิเคราะห์จากหลักฐานและหลักธรรมคำสอนอย่างลึกซึ้งของทั้งสองศาสนาแล้ว ก็ยืนยันมั่นใจว่าเป็นคนละศาสนา ทั้งนี้เพราะหลักฐานในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและพระมหาวิระ เริ่มต้นคล้ายกันก็จริงแต่ลงท้ายต่างกัน โดยเฉพาะแนวทางปฏิบัติ ศาสนาพุทธถือทางสายกลางทั้งพระสงฆ์และศาสนิกชน ส่วนศาสนาเซนนั้นเน้นหนักเคร่งเครียดแบบอัสคติกมตามุนีโยค ทั้งนักบวชและศาสนิกชนเป็นต้น

ศาสนาเซน คำว่า "เซน" หรือ "ซัน" เป็นชื่อที่ศาสตามหาวิระเรียกศาสนาของพระองค์ ซึ่งแปลว่าศาสนาของผู้ซัน ผู้ซันในความหมายศาสนาเซนนี้ คือ ซันตัวเอง ซันกิเลส ตัณหา อวิชชาที่มีอยู่ในตัวเอง เมื่อเอาซันตัวเองและกิเลสของตัวเองไต่ก็จะสามารถไปสู่สภาวะหลุดพ้นแห่งโมกษะ อันเป็นจุดหมายสูงสุดของศาสนาได้

11.1.1 ศาสดาของศาสนาเชน

ผู้นับถือศาสนาเชนมีความเชื่อว่า ศาสนาของตนมีศาสดาสืบต่อมาแล้ว 24 องค์ ศาสดาแต่ละองค์จะลงมาเกิดเป็นผู้นำทางศาสนาในแต่ละยุค และองค์สุดท้ายผู้เป็นศาสดาในยุคปัจจุบันนี้ คือศาสดาองค์ที่ 24 ชื่อ พระมหาวิระ เป็นผู้ก่อตั้งศาสนาเชนขึ้น

พระมหาวิระ มีพระนามเดิมว่า เจ้าชายวรรธมานะ หรือ วัธมานะ ทรงประสูติในราว 2-10 ปี ก่อนการประสูติของพระพุทธเจ้า พระนามมหาวิระ แปลว่า มหาบุรุษผู้ยิ่งใหญ่กล้าหาญ ในคัมภีร์พุทธศาสนากล่าวถึงศาสดาองค์ก่อน ๆ ของศาสนาเชนซึ่งชาวเชนเรียก "ติร์ถังกร" (TIRTHANKAR) แปลว่า ผู้มีสำนักอยู่ริมฝั่ง เป็นผู้ปราศจากเครื่องรังรัด คือกิเลส เป็นผู้หลุดพ้นมีวิญญาณอมตะ แต่ชาวพุทธในสมัยนั้นเรียกว่า "เคียรถีย์" หมายถึง เจ้าลัทธิ

เหตุที่เจ้าชายวรรธมานะได้รับขนานนามว่า พระมหาวิระผู้กล้าหาญ เพราะในขณะที่เมื่อทรงพระเยาว์อยู่นั้น พระองค์ได้ศึกษาเล่าเรียนสรรพวิชาต่าง ๆ ของกษัตริย์ เช่น ยิงธนู พันดาบ ซี่ม้า ซี่รถศึก และทรงเรียนรู้ในเรื่องม้าและช้าง จนรู้วิธีบังคับม้าและช้างอย่างคล่องแคล่วเชี่ยวชาญสามารถกว่าเจ้าชายในวัยเดียวกัน

วันหนึ่งเมื่อพระองค์ทรงเล่นกับพระอนุชาในอุทยานอย่างสนุกสนาน ก็ปรากฏมีช้างหลายเมวมันวิ่งพลัดเข้ามาในอุทยานตรงมาหาเหล่าราชกุมารทั้งหลาย เจ้าชายวรรธมานะราชกุมารมิได้ทรงแสดงพระอาการเกรงกลัวแต่อย่างใด พระองค์ทรงเข้าจับบังวงช้างตามวิธีที่เคยได้รับการสอนจากควาญช้างผู้อาจารย์ จนพระองค์สามารถขึ้นขี่ช้างพลายนั้นแล แม้กับขี่ไปสู่โรงช้างได้โดยเรียบร้อย เรื่องนี้เองพระองค์จึงได้รับขนานพระนามว่า พระมหาวิระผู้กล้าหาญเป็นยอด

เมื่อพระชนมายุ 12 ชันษา มหาวิระทรงสวมต้ายศกัศสิทธิ์ ซึ่งเป็นธรรมเนียมในศาสนาฮินดูสำหรับสมาชิกแห่งวรรณะของพระองค์ และพระองค์ทรงถือปฏิญญาแห่งความซื่อสัตย์

ต่อศาสนาของพระองค์ คอมมาพระองค์ได้ถูกส่งไปศึกษาพระเวทและคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ กับสำนัก
ทศปาโมกข์

เมื่อกลับจากการศึกษาแล้วพระชนมายุของพระองค์ได้ 19 ชันษา ทรงแต่งงาน
กับเจ้าหญิงยโสธราผู้เลอโฉม และทั้งสองพระองค์ทรงมีชีวิตอย่างมีความสุขในพระราชวังของ
พระราชบิดาของพระองค์เป็นเวลาเกือบ 10 ปี จนมีพระธิดา 1 องค์ แม้จะมีชีวิตอย่างบรมสุข
แต่พระมหาวิระไม่พอพระทัยกับการใช้ชีวิตแบบเจ้าชาย มักชอบเสด็จประพาสสวนนอกเมืองอัน
เป็นที่อาศัยของพวกราชินี ซึ่งทำการทรมานกายบำเพ็ญตบะ พระองค์ทรงสนพระทัยชีวิตความเป็น
อยู่ของพวกราชินีอยู่เสมอ และทรงบำเพ็ญพระองค์เป็นผู้เคร่งศาสนา ใฝ่ในทางธรรมเพื่อค้นหา
สัจธรรมตามแบบอย่างชาวฮินดู

เมื่อมหาวิระมีพระชนมายุได้ 29 ชันษา พระราชบิดาและพระราชมารดาทั้งสอง
ของพระองค์สิ้นพระชนม์ เพราะทั้งสองพระองค์ทรงเคร่งศาสนา และมีความเชื่ออย่างชาวฮินดู
ว่าการบำเพ็ญเพียรทรมารร่างกายจะเกิดขบะนำไปสู่การเข้าถึงพระเจ้า และหากเกิดตายไปใน
ขณะบำเพ็ญเพียรดังกล่าวก็ถือว่าเป็นการตายที่บริสุทธิ์ จะไปสู่พระเจ้า

หลังจากพระราชบิดาและพระราชมารดาสิ้นพระชนม์ลงทั้งสองพระองค์ พระมหา
วิระก็ทรงบำเพ็ญเพียรอย่างจริงจัง จนเมื่อพระชนมายุได้ 30 พรรษา ได้ออกบวชเป็นโยคี ใช้
บังสกุลจีวรเป็นเครื่องนุ่งห่ม บริโภคอาหารแต่ที่ขอทานมาได้ แล้วบำเพ็ญทุกขกิริยา ทรมานตนด้วย
วิธีต่าง ๆ เพื่อให้วิญญาณหลุดพ้นจากร่างกายไปพร้อมกับพรหมประพตเป็นเช่นนี้อยู่ 12 ปี ก็สำเร็จ
เป็นชิน คือผู้ชนะ สาวกเรียกเซน เพราะได้เอาชนะร่างกายและความปรารถนาที่เกี่ยวกับทาง
โลกและบาปอย่างสมบูรณ์ หลังจากนั้นก็ออกสั่งสอนประชาชนอยู่ประมาณ 30 ปี คนทั้งหลายต่าง
ยกย่องว่า "พระองค์เป็นนักปฏิบัติยิ่งใหญ่ พระองค์ทรงพูดความจริง" พระองค์ทรงตั้งศาสนาเซน
ขึ้น พระมหาวิระสิ้นสังขารกรรมที่ป่าวา ซึ่งบัดนี้เรียกว่าที่นประมาณ 527 ปีก่อนคริสตกาล

11.1.2 โภกษะในศาสนาเซน

โภกษะ (Moksha) คือการหลุดพ้น เป็นจุดหมายสูงสุดของศาสนา หมายถึง การหลุดพ้น การเป็นอิสระของวิญญาณ การทำให้วิญญาณหลุดพ้นอึดตา และความไม่บริสุทธิ์ที่หึงพวง ไม่กลับมาเกิดใหม่อีก

ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู การหลุดพ้นของชีวาตมัน จะกลับคืนไปรวมกับพรหม ในศาสนา เช่น เมื่อวิญญาณหลุดพ้นจากอึดตาแล้ว วิญญาณจะไปอยู่ในส่วนหนึ่งของเอกภาพที่เรียกว่า "ลิตทศิลา" ซึ่งเป็นดินแดนแห่งความสุขนิรันดร ไม่ต้องกลับมาเกิดใหม่ทุกซอก (ศาสนาเซน เชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด)

มหาวีระทรงสอนคำสอนของพระองค์แก่ประชาชนเป็นเวลา 30 ปี และทรงสั่งสอนคนทั้งหลายถึงวิธีที่พวกเขาอาจบรรลุถึงความดีแห่งจิตใจซึ่งอาจนำพวกเขาขึ้นเหนือสวรรค์ชั้นสูงสุดจนถึงประตูแห่งนิรวาน พระองค์สอนว่า วิญญาณของคนจะหมดจดและเบาขึ้นเมื่อเชื่อฟังกฎพิสัยแห่งชีวิต และเมื่อวิญญาณเบกการช่วยบาป ก็จะกลายเป็นหนัก วิญญาณบริสุทธิ์มากเพียงไร ก็จะลอยขึ้นสูงมากขึ้นเท่านั้น และถ้าวิญญาณเบามากจนกระทั่งลอยขึ้นเหนือสวรรค์ 26 ชั้น ซึ่งจะยกเจ้าวิญญาณให้สูงเหนือคนอื่น จากนั้นจะพาเข้าสู่นิรวาน แต่วิญญาณที่หนักด้วยบาปจะจมลงสู่นรก และถ้าบาปมีมาก วิญญาณจะจมลงสู่ชั้นต่ำสุดของนรก 7 ชั้น ซึ่งอยู่ล่างถัดไปตามลำดับ

หลักธรรมที่นำไปปฏิบัติไปสู่โมกษะหรือนิรวาน การหลุดพ้นของศาสนาเซน คือหลักธรรม 3 ประการ เรียกว่า รัตนะ 3 ประการ คือ สัมมาศรัทธา สัมมาปัญญา สัมมาจริต

(1) สัมมาศรัทธา หรือความเห็นชอบ (Right Conviction) ได้แก่ความเห็นถูกต้อง มีศรัทธาถูกต้อง ในศาสนาและหลักธรรมคำสอน

(2) สัมมาปัญญาหรือสัมมาญาณ ความรู้ชอบ (Right Knowledge) มีความรู้ถูกต้องตามหลักธรรมของศาสนาเซน

(3) สัมมาจริต ความประพฤติชอบ (Right Conduct) หมายถึง การปฏิบัติตามศีล 5 ประการ คือ

1. ไม่ทำลายชีวิต คนและสัตว์ และไม่ทำให้ผู้อื่นทุกข์
2. ไม่ลักขโมย
3. ไม่พูดปด ยึดมั่นในสัจจะ
4. เว้นจากการมีสัมพันธ์ทางเพศอย่างเด็ดขาด
5. เว้นจากการมีการครอบครองสิ่งหนึ่งสิ่งใด

ถือว่าใครก็ตามทำได้ตามหลักนี้ได้มั่นคง จะมีชีวิตที่เป็นสุขอย่างยิ่ง

ศาสนาเซนอธิบายเรื่องการติดข้องและการหลุดพ้นไว้พอสรุปได้ว่า เอกภพแบ่งเป็น 2 ฝ่าย (ทวินิยม) คือ ชีวะ (Jiva) หรือสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งมีสำนึกและอชีวะ (Ajiva) สิ่งไม่มีชีวิตหรือสิ่งไร้สำนึก

ชีวะในสภาพดั้งเดิมมีบริสุทธิ์ ความติดข้องเกิดขึ้นเนื่องจากการมาผูกพันกับอชีวะนี้ ชีวะต้องมามัวหมองและสูญเสียความบริสุทธิ์ดั้งเดิมไปก็ด้วยอนุภาคของกรรม ตามธรรมชาติของเช่นนั้นกรรม คือ วัตถุ (บุพการะ) มีลักษณะเป็นอนุภาคหรืออนุซึ่งละเอียดมาก

สาเหตุที่ทำให้ชีวะบริสุทธิ์ต้องมาติดข้องด้วยอนุภาคของกรรมคือ อวิชชา ซึ่งหมายถึง ความไม่รู้อย่างแท้จริงในธรรมชาติของชีวะ ทำให้เกิดกิเลสซึ่งเรียกว่า กษายะ กษายะมี 4 อย่าง คือ โลภะ (ความโลภหรือความอยากได้) โกรธะ (ความโกรธ) มานะ (ความถือตัว) และมายา (ความหลง) กษายะนี้เองที่เป็นตัวดึงดูดอนุภาคของกรรมให้เข้าไปแทรกซึมติดอยู่กับชีวะ ทำให้ชีวะต้องมีสภาพติดข้อง ซึ่งเรียกว่า พันธะสภาพของชีวะในลักษณะนี้จะต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏเป็นสภาพแห่งความทุกข์ ดังนั้นจุดหมายสูงสุดในชีวิตจึงมิใช่เพียงเพื่อการกระทำดี เพราะการกระทำดีก็ยิ่งส่งผลให้เกิดอนุภาคของกรรมดีซึ่งทำให้เกิดสภาพที่มีความสุขทางโลก แต่ก็มิใช่ความ

สุขที่แท้จริง เพราะชีวิตยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกและอาจพลั้งพลาดไปสร้างกรรมชั่วได้อีก วัตถุประสงค์ของการให้ชิวะไค้กลับไปไม่มีสภาพสมบูรณ์และบริสุทธิ์ดั้งเดิม ซึ่งหมายถึงการแยกชิวะออกจากอนุภาคของกรรมให้ไค้ได้อย่างเด็ดขาด เมื่อชิวะเป็นอิสระอย่างเด็ดขาด เช่นนี้แล้ว ชิวะก็ไค้บรรลุถึงความหลุดพ้นหรือโมกษ อันเป็นจุดหมายอันประเสริฐและสูงสุดของชีวิต

วิถีทางที่จะปฏิบัติให้เข้าถึงความหลุดพ้นนั้น จะต้องเริ่มจากการมีศรัทธาชอบ (สัมยัคศรศนะ) ต้องมีความรู้ชอบ (สัมยัคชญาณ) และความประพฤติชอบ (สัมยัคจาริตร) พร้อมกันไป ทั้งหมดนี้รวมเรียกว่ารัตนตรัยของเซน ขึ้นต่อจากนี้ปฏิบัติต้องขจัดอนุภาคของกรรมให้หมดสิ้นจากชิวะ ด้วยวิธีการปิดกั้นอนุภาคของกรรมใหม่ภายนอกมิให้หลังไหลแทรกซึมเข้าสู่ชิวะ การประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎข้อบังคับที่สำคัญของศาสนาอย่างเคร่งครัดมีการรักษาพรตซึ่งประกอบด้วยพรตสำคัญ 5 ประการคือ อหิงสา (การไม่เบียดเบียน) สัตยะ (การพูดความจริง) อัสเตยะ (การไม่ขโมยหรือหยิบสิ่งของที่เจ้าของมิได้ออกปากอนุญาต) พรหมจรรย์ (การรักษาทรมจรรย์) และอปรีครหะ (การไม่ติดข้องในสิ่งทั้งปวง) และพรตรอง 7 ประการคือ กุณพรต 3 และศึกษาพรต 4 พรตทั้งหมดนี้เป็นข้อปฏิบัติเพื่อรักษาและสนับสนุนมหาพรต 5 ประการ การรักษาทรมจรรย์ดังกล่าวนี้จะสามารถปิดกั้นมิให้อนุภาคของกรรมใหม่หลังไหลเข้าไปแทรกซึมติดอยู่กับชิวะไค้ แต่ก็ไม่สามารถทำลายอนุภาคของกรรมเก่าทั้งหมดไปโดยเร็วไค้ ดังนั้นจึงต้องมีการทำลายกรรมเก่าให้หมดสิ้นไปด้วยการบำเพ็ญตบะ

เมื่อชิวะสามารถทำลายอนุภาคของกรรมเก่าไค้หมดแล้ว ชิวะก็จะหลุดพ้นจากอนุภาคของกรรม และหลุดพ้นจากการผูกพันกับวัตถุทั้งปวงกลับไปสู่สภาพบริสุทธิ์ดั้งเดิมอีก ในสภาพนี้เองที่เรียกว่า โมกษะ ผู้ที่บรรลุโมกษแล้วจะเป็นผู้ที่มีการพัฒนาการทางจิตใจถึงขั้นสูงสุดคือ ชั้นที่ 14 ซึ่งเรียกว่า อโยคเกวลี-คุณสถาน ซึ่งเมื่อตายแล้วชิวะที่บรรลุโมกษะนี้จะลอยขึ้นสู่เบื้องสูงและไปพำนักอยู่ที่สุทธติลาซึ่งเป็นที่สุดของโลกากาศ ชิวะในสภาพดั้งเดิมนั้นจะสามารถรู้แจ้งถึงหลังเดิมอันมีอยู่ภายในตน และไค้บรรลุถึงความสมบูรณ์ 4 ประการคือ มีความเห็นอันหาที่สุดมิได้ มี

อำนาจอันหาที่สุดมิได้ มีความสุขอันหาที่สุดมิได้ ชีวณึ่งจะดำรงอยู่ชั่ววันรันคร ไม่มีการเสื่อมสลาย⁽¹⁾

11.1.3 หลักธรรมคำสอนของศาสนาเซน

พระมหาวิระทรงสั่งสอน เน้นเรื่องการเอาชนะ อันหมายถึงการเอาชนะตัวเอง พระองค์ทรงเชื่อและสาวกของพระองค์ก็เชื่อว่า วิญญาณของบุคคลเป็นนิรันคร มันได้มีอยู่แล้วและจะมีอยู่สืบต่อไป มหาวิระทรงสอนว่า วิญญาณของแต่ละบุคคล เป็นของเฉพาะตัว บุคคลผู้ชนะตัวเองได้ ย่อมชนะทุกอย่างซึ่งเป็นความชนะที่คุ้มค่า และการชนะตัวเองสามารถจะสำเร็จได้ก็โดยผ่านทาง การห้ามตนเองอย่างเคร่งครัดแบบอัสคติกลมนานุโยค การออกจากตัณหาทั้งหมดอย่างเข้มงวด การออกจากความพะเยานแบบโลกทุกอย่าง อันเป็นเพียงพะยับแคดซึ่งคอยลวงตา

"มันเป็นความยากที่จะเอาชนะตนเอง" มหาวิระตรัส "แต่เมื่อใดเอาชนะได้แล้วทุกอย่างก็ถูกเอาชนะ"

การชนะตนเอง เริ่มตนด้วยวินัยแห่งการควบคุมตัณหาของตนอย่างเข้มงวดและกล้าแข็ง ซึ่งถือเป็นค่านับ ถ้าคนจะดำเนินตามค่านับอย่างเดียว ย่อมนำไปสู่การทำลาย ค่านับบวกต่อการเอาชนะตนเองนี้คือการประพฤติถูกต้อง และการพิจารณาถึงผู้อื่นและที่ผู้อื่น มหาวิระหมายความว่า ไม่เพียงแต่มนุษย์ชาติเท่านั้น แต่ยังมีหมายถึงทุกสิ่งที่มีชีวิตด้วย

แนวความคิดแห่งการพิจารณาต่อทุกสิ่งว่ามีชีวิตอยู่นี้ กลายเป็นแกนกลางและศูนย์กลางแห่งความเชื่อและคำสั่งสอนของมหาวิระ พระองค์เรียกว่า "อหิงสา" ซึ่งหมายถึง "การไม่ทำร้าย" แต่หมายถึงความเคารพต่อชีวิตและผู้มีชีวิต คำสั่งสอนของพระองค์ทั้งหมดนำมา มารวมกันและสรุปด้วยคำเดียวว่า "อหิงสา" ส่วนที่เหลือทั้งหมดเป็นรายละเอียดปลีกย่อย

-
1. พัทธราภรณ์ กชสังขสิทธิ์, 'ทรรศนะเรื่องการศึกษาของและ ความหลุดพ้นในปรัชญาเซน' (วิทยานิพนธ์, บทความย่อ) จดหมายข่าววิทยานิพนธ์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 เมษายน 2527 หน้า 4-5.

มหาวิระทรงจำแนกผลที่ตามมาของอหิงสาและจัตตังโงไว้เป็นคำสอนอย่างเป็นระเบียบ จากหลักธรรมคำสอนของพระองค์ที่เน้นเรื่อง "อหิงสา" เป็นพิเศษ ในวรรณกรรมของศาสนาเซน เต็มไปด้วยเรื่องราวของการปฏิบัติของนักบวชในศาสนาเซน ซึ่งอยู่ท่ามกลางความทุกข์ยาก การเอาชนะความทุกข์ยากเป็นเป้าหมายใหญ่ของนักบวชในศาสนาเซน เมื่อใดก็ตามที่พบกับอุปสรรค เมื่อใดก็ตาม ที่มีศัตรูคุกคาม ด้วยความโหดร้าย และความตาย แต่นักบวชในศาสนาเซนไม่หวั่นไหว เพียงแต่ยิ้มในความโงเขลาของศัตรูและรู้สึกมีความเมตตาต่อการกระทำของศัตรู ลักษณะที่เยือกเย็นเช่นนี้ทำให้เกิดความกล้าหาญ และความสงบเกิดขึ้นในจิตใจ ซึ่งจะเกิดขึ้นมาได้ก็ต่อเมื่อจิตมีบูรณยาน และความเข้มแข็งเท่านั้น และด้วยความเข้มแข็งของอำนาจจิตเช่นนี้ จึงทำให้ คณิศูณายิ่งใหญ่ของอินเตียประสบความสำเร็จในการนำอาวุธทางจิตชนะศัตรูทางการเมือง ซึ่งมีอาวุธทำลายล้างและมีอำนาจกดขี่อยู่มากมาย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า คณิศูโดยกระตือรือร้นอหิงสาและ สัตย์ให้มีความสำคัญสากล การดำเนินงานทางสังคม การเมืองของคณิศูได้พิสูจน์ให้เห็นโดยแน่ชัด ถึงคุณค่าของอำนาจทางจิต การใช้หิงสาและสัตย์เป็นอาวุธ ย่อมเอาชนะอำนาจกดขี่และโหดเหี้ยม ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ คณิศูมีความฝันว่าจะให้อาวุธทางจิตเช่นนี้ให้กับโลก โลกซึ่งเต็มไปด้วยความไม่ไว้วางใจ และพร้อมที่จะกระโจนเข้าทำสงคราม คณิศูมีความเห็นว่าอุดมการณ์ทางจิตเช่นนี้ สามารถนำผลใช้รักษาเยียวยา ความเจ็บไข้ทางจิตทั้งหมด ซึ่งระบาดทั่วไป ขอให้เราหวังเอาไว้ว่า การใช้หลัก "อหิงสา" และ "สัตย์" ของคณิศูในที่สุดจะกลายเป็นหลักการสากล และเปลี่ยนโลกแห่งการทำสงครามระหว่างชนชั้นและระหว่างประเทศให้กลายเป็นโลกแห่งความสุข และมีความกลมเกลียวกัน ที่ทุกชีวิตสามารถอยู่ได้ด้วยความสุขโดยปราศจากการแบ่งแยก ระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา และเผ่าพันธุ์

11.1.4 หลักจริยธรรมของศาสนาเซน

พระมหาวิระได้บัญญัติให้ศาสนิกเซนทั้งหลายปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เรียกว่า บัญญัติแห่งวินญาณ 5 ประการคือ

1. ไม่ฆ่าสิ่งมีชีวิตใด ๆ ไม่ทำร้ายสิ่งมีชีวิตใด ๆ ด้วยคำพูด ด้วยความผิด หรือด้วยการกระทำแม้ในการป้องกันตัวเอง

2. ไม่ลักขโมย

3. ไม่พูดเท็จ

4. ไม่เป็นอยู่อย่างชีวิตไม่บริสุทธิ์ ไม่เป็นนักดื่มสุรายาเมา

5. ไม่ละโมภหรือทะยานอยากสิ่งใด ๆ

ที่สำคัญมากที่สุดของทั้ง 5 ข้อคือข้อแรก ซึ่งกลายเป็นหลักสำคัญของศาสนา เช่น บัณฑิต 4 ข้อที่เหลือ พวกเขามิเหมือนกับศาสนาอื่นและประมวลทางจริยศาสตร์อื่น ๆ บัณฑิตข้อแรกกลายเป็นข้อแตกต่างจากศาสนาอื่นและเป็นมงกุฎของศาสนา เช่น

การรักษาศีลข้อแรกซึ่งแนบแน่นอยู่ในจิตใจพวกเขา พวกเขาจึงกลายเป็นนักมังสะวิรัติ เขาทั้งหลายไม่รับประทานเนื้อสัตว์ แม้ในเวลาที่เป็นปัญหาแห่งสุขภาพเพื่อมีชีวิตอยู่รอดก็ตาม

ในเวลาสงคราม พวกเขาจะเป็นผู้ช่วยพยาบาล ถึงจะผ่านมามากหลายศตวรรษแล้ว ชาวเขนก็ยังคัดค้านสงคราม และเมื่อสงครามมาถึง ชาวเขนจะไปสงครามในฐานะเป็นช่างงานด้านแพทย์ คนทามเปลคนเจ็บ ถึงแม้จะมีอันตรายเพียงไรก็ตาม เขาทั้งหลายจะไม่จับอาวุธ

ปรากฏอย่างชัดเจนว่า พวกเขาไม่สามารถเป็นคนแลเนื้อขาย ทั้งไม่สามารถเป็นกสิกร เพราะในการไถดินพวกเขาอาจฆ่าพวกหนอน และพวกหนอนก็เป็นชีวิตชนิดหนึ่งและชีวิตทุกชนิดต้องระวังรักษาเป็นอย่างดี ยิ่งกว่านั้น พวกเขาไม่สามารถประกอบอาชีพในการจับปลา ประมง หรืออาชีพอื่น ๆ ที่มีการทำลายชีวิตของสิ่งมีชีวิต

เพราะเป็นผลจากความเชื่อในอหิงสา พวกเขาจึงมักเป็นพรหมหรือครูอาจารย์ ศิลปินหรือพ่อค้า นักธุรกิจหรือนายธนาคาร ตามปกติแล้วพวกเขาได้รับการศึกษามาก

ความสำคัญถัดจากอหิงสาก็คือความเชื่อแบบเซนในการห้ามตน พวกเซนเป็นนักพรต คนอาจจะรำรวยไม่ว่าเพียงไรก็ตาม เขาต้องไม่หมกมุ่นกับค้นหาของตน เพราะถือวินัยควบคุมตัวเองเป็นสำคัญ "คนมีคุณธรรมย่อมถือความสบายเท่ากับความเจ็บป่วย" สูต - กฤต - อันจะบอกไว้ "คนใจบุญรับประทานน้อย ดื่มน้อย หลับน้อย" เหล่านี้เป็นวินัยการห้ามตนเอง

ความเชื่อขั้นพื้นฐานข้อที่สามของศาสนาเซนคือทาน แม้ว่าพวกเซนจะไม่เรียกว่า "ทาน" เพราะพวกเขาพิจารณาเห็นว่า เป็นหน้าที่ของเขาที่จะมีส่วนช่วยเหลือผู้อื่นและดูแลผู้อื่น

พวกเขารักษาความโอบอ้อมอารี คุดูแลผู้ป่วย ช่วยเหลือคนกำพร้า แม่ม่าย คนบวชเจ็บ มีความโอบอ้อมอารีต่อสัตว์เจ็บป่วย โดยเฉพาะพวกโค ศาสนาของเซนมีหลักการต่าง ๆ เป็นอันมาก ซึ่งต้องการให้ศาสนิกปฏิบัติประจำวัน ข้อแรกในบรรดาข้อเหล่านี้ก็คือ อย่าน้อยที่สุดต้องให้ทานทุกวัน

ถึงกระนั้นพวกเซน ผู้พิจารณาเห็นทุกสิ่งและทุกอย่างว่ามีชีวิตอยู่อย่างแน่แล้ว ก็ยังยอมให้ทำอัตวินิบาตกรรมในวัยชรา เพราะพวกเขาเชื่อว่าความตายโดยการอดอาหารเป็นความตายที่บริสุทธิ์

พวกเซนและโดยเฉพาะบุคคลผู้อยู่ในนิกายทิคมพร เชื่อว่าผู้หญิงไม่สามารถเข้าสู่ nirvana ได้ อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้หญิงดำเนินชีวิตบริสุทธิ์และชีวิตดี บำเพ็ญทานและเรียนวิธีที่จะเอาชนะตนเอง หลังจากเกิดอีกไม่กี่ชาติก็จะเกิดเป็นชาย ครั้นแล้วด้วยเพศชายนั่นเอง พวกเขา

* พระมหาวิโรจน์ ฐิตะการปฏิบัติธรรมของสตรี โดยอธิบายว่า สตรีเพศเป็นเหตุแห่งบาปเป็นที่ตั้งแห่งกิเลสทั้งหลาย

อาจพบทางสู่นิรวาน โดยผ่านรัศมี 3 ประการแห่งวิญญาน

เชื้อชอบ

ความรู้ชอบและ

ประพฤตชอบ

จริยธรรมที่ถือว่าสูงสุดของศาสนาเซนคือ "ความเป็นผู้สันโดษชีวิตนั้นเนื่องด้วยผู้อื่น" หมายถึง การอยู่แต่ผู้เดียว เทียบวกภิกขจาร อาหารที่ผู้อื่นบริจาคเพื่อยังชีพ โดยปราศจากการรังเกียจในอาหารแม้จะเป็นอาหารบูดเสีย และภิกขจารโดยไม่เลือกบ้าน ตระกูล วายากคิมัจจน นักพรตใดหาได้ดั่งนี้จึงเป็นนักพรตผู้บริสุทธิ์"

11.1.5 คัมภีร์ในศาสนาเซน

คัมภีร์ของศาสนา เรียกว่า อังคะ หรืออาคม (Agama) ส่วนใหญ่เป็นจารึก คำบัญญัติ และวินัย และเรื่องราวเล่าประเภทชาดก เชื่อว่าสาวกองค์ที่ใกล้ชิดกับพระมหาวิระได้รวบรวมขึ้นในภายหลังจากศาสดาสิ้นพระชนม์แล้ว

เนื้อหาสาระในคัมภีร์เน้นคำสอนหลักธรรมของมหาวิระในเรื่องอหิงสา มังสวิรัต คัดค้านสงคราม และชีวิตนักรบวช ภาษาที่ใช้บันทึกคัมภีร์เป็นภาษาพื้นเมืองของแคว้นปัจจาบ ซึ่งเป็นแคว้นที่เกิดของศาสนาเซน แต่ต่อมาก็มีหลายภาษา ส่วนใหญ่เป็นภาษาประกฤต

11.1.6 รูปเคารพในศาสนาเซน

รูปเคารพในศาสนาเซนเกิดขึ้นภายหลังจากการสวรรคตของพระมหาวิระ ชาวเซนทั้งหลายพากันสร้างรูปพระอิศวรและรูปของพระมหาวิระ เป็นรูปเคารพมีลักษณะนั่งและยืน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นรูปเปลือย บางรูปก็มีเกี้ยวพัดพาคัน

11.1.7 นิกายในศาสนาเซน

บุตรเขยของพระมหาวิระ เป็นผู้แยกนิกายศาสนาเซนเป็นนิกายแรก หลังจาก

นั้นมากก็มีนิกายเพิ่มขึ้นหลายนิกาย ต่อมาภายหลังเมื่อ ค.ศ.80 นิกายต่างเริ่มรวมตัวกันกลายเป็น 2 นิกายใหญ่ คือนิกายเศวตัมพร (Sivatambara = เสื้อขาว) และนิกายทิกัมพร (Digambara = นุ่งผ้า) ทั้งสองนิกายเกิดขึ้นเมื่อพระมหาวิระสวรคตไปราว 609 ปี

สาเหตุใหญ่ที่เกิดขึ้นมี 2 นิกายเพราะ เกิดปัญหาขัดแย้งที่ลงรอยกันไม่ได้คือ ปัญหาว่าพระสงฆ์ในศาสนาเช่นควรสวมเสื้อผ้าหรือไม่สวมและนิกายทิกัมพรมีความเชื่อว่าสตรีนั้นไม่สามารถหลุดพ้นได้

(1) นิกายเศวตัมพร นิกายนี้มุ่งมเสื้อตามปกติทั่วไป แต่ใช้เสื้อผ้าสีขาวเท่านั้น ซึ่งหมายถึง ความบริสุทธิ์ นิกายนี้ไม่ประพฤติปฏิบัติตึงเกินไปอย่างนิกายทิกัมพร นิกายเศวตัมพรบางคณะยอมให้สตรีปฏิบัติธรรมระดับสูง นิกายนี้มีการสร้างรูปเคารพ

(2) นิกายทิกัมพร นิกายนี้มุ่งผ้า คือไม่สวมเสื้อผ้า (ซีเปลือย) นิยมไว้ผมไว้หนวด เครายาวมากจนยาวลงมาปกปิดอวัยวะที่ควรปกปิด นิกายนี้เชื่อว่าสตรีไม่สามารถปฏิบัติธรรมระดับสูงของศาสนาได้ จึงไม่มี (ซีเปลือยหญิง) นิกายนี้ถือปฏิบัติตึงและเคร่งครัดมาก เช่น ไม่กินอาหารใดๆเป็นเวลานาน แมแต่ น้ำก็อด ไม่ยอมให้หลวงลงคอ ไม่มีสมบัติใด ๆ ติดตัวเลย (แมแต่เสื้อผ้า) ถือสันโคษ ภิชาจารไปในที่ต่าง ๆ ไม่อยู่ประจำที่ใดนาน

11.2 ศาสนาซิกข์

ศาสนาซิกข์เป็นศาสนาที่สำคัญและมีผู้นับถือหลายล้านคนในปัจจุบันศาสนาซิกข์เกิดในประเทศอินเดียและมีอายุย้อนที่สุดในบรรดาศาสนาทั้งหลายในประเทศอินเดีย ศาสนาซิกข์เป็นศาสนาที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการถูกบีบบังคับในทางการเมือง เกิดจากการที่ผู้คนในศาสนาอื่นบังคับขู่เข็ญ ศาสนาซิกข์จึงกลายเป็นศาสนาของผู้กล้าหาญ ผู้เสียสละ และเป็นศาสนาของทหาร ของนักรบ

ศาสนาซิกข์ได้เริ่มต้นในฐานะเป็นขบวนการทางศาสนาขบวนการหนึ่ง ที่เกิดในภาคเหนือของอินเดียในสมัยนั้น เนื่องมาจากการเผชิญหน้ากันระหว่างศาสนายินคูปกับศาสนาอิสลาม แม้ว่า

ศาสนาซิกข์จะมีผู้นับถือไม่มากนักในเมื่อเทียบกับศาสนาอื่น ๆ แต่ประชากรของผู้นับถือศาสนาซิกข์ก็นับว่ามีความสำคัญทางด้านการเมืองอยู่มาก

ในปัจจุบันนี้ผู้นับถือศาสนาซิกข์ได้มีอยู่กระจัดกระจายทั่วโลก ในประเทศอินเดียมีผู้นับถือศาสนาซิกข์มากในตอนเหนือของประเทศ คือแคว้นปัญจาบและรัฐหรยาณา และจัมมู-แคชเมียร์ โดยเฉพาะกรุงเดลี นับว่าเป็นศูนย์กลางของศาสนาซิกข์ ทหารซิกข์นับว่าเป็นทหารชั้นหนึ่งของอินเดีย จนกระทั่งได้รับสมญาว่า "แขนคือดาบ" ของประเทศอินเดีย ศาสนาซิกข์นับว่ามีอิทธิพลต่อประเทศอินเดียอยู่มาก เพราะชาวอินเดียส่วนใหญ่ในแคว้นปัญจาบซึ่งเป็นแคว้นใหญ่มากของประเทศอินเดีย นับถือศาสนาซิกข์ เพราะแคว้นปัญจาบแหล่งที่เกิดของศาสนา และที่สำคัญก็คืออักษรและภาษาของแคว้นปัญจาบที่เป็นภาษาประจำถิ่นก็มาจากศาสนาซิกข์ ด้วยเหตุนี้ศาสนาซิกข์จึงเป็นผู้สร้างลักษณะเฉพาะของแคว้นปัญจาบ นอกจากนี้สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาซิกข์ที่สำคัญส่วนใหญ่สร้างขึ้นในแคว้นปัญจาบแทบทั้งสิ้น*

คำว่า "ซิกข์" หรือ "สิกข์" ก็คือคำว่า "สิกขา" หรือ การศึกษา ผู้นับถือศาสนาซิกข์คือผู้ศึกษา เรียกว่า "ศิษย์" และศาสดาคือครู เรียกว่า "คุรุ"

จุดมุ่งหมายของคุรุ ผู้ประกาศศาสนานี้ ก็คือ หาวิธีที่จะทำให้ชาวอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดูและนับถือศาสนาอิสลาม มีความสมัครสมานสามัคคีเป็นพวกเดียวกัน เลิกรบราฆ่าฟันกันเป็นศัตรูกัน อย่างที่กำลังเป็นอยู่ในขณะนั้น โดยตั้งลัทธิใหม่ขึ้นมาแทนที่ ดังที่ปรากฏในพระบัญญัติว่า "มิได้มีพระเจ้าเป็นเจ้าของชาวฮินดูองค์หนึ่ง มิได้มีพระเจ้าเป็นเจ้าของชาวมุสลิมองค์หนึ่งเลย หากมีพระเจ้าเป็นเจ้าของมนุษยชาติทั้งมวลอยู่เพียงองค์เดียวเท่านั้น"

* รัฐปัญจาบเป็นรัฐที่เจริญมั่งคั่ง เป็นรัฐใหญ่รัฐหนึ่งของประเทศอินเดีย มีประชากรประมาณ 18 ล้านคน และในประชากรเหล่านั้นมีผู้นับถือศาสนาซิกข์ 12 ล้านคน (สถิติปี พ.ศ.2527)

จากความคิดที่ว่าพระเจ้าของมนุษย์ชาตินั้นเป็นองค์เดียวกันและมิ่งค์เดียวในโลก (เมื่อนับถือพระเจ้าองค์เดียวกันก็ควรรักใคร่สามัคคีกัน) ศาสนาซิกข์จึงเป็นศาสนาเอกเทวนิยม เชื่อว่าพระเจ้าสร้างโลกและทุกสิ่งในโลกและจักรวาล และมีพระเจ้าเพียงองค์เดียว ไม่นับถือพระเจ้าอื่นใดอีก พระเจ้าของศาสนาซิกข์คือ "อากาลปुरुช" หรือ "อากาลบุรุษ"

11.2.1 ศาสดา

ศาสนาซิกข์มีคุรุ หรือศาสดา ทั้งหมด 10 ท่าน ศาสดาองค์แรกเป็นผู้ให้กำเนิดศาสนา ชื่อ "คุรุนานัก" และมีศาสดาสืบต่อมาจนถึงองค์ที่ 10 หลังจากนั้นก็ไม่มีศาสดาอีกต่อไป โดยคุรุองค์ที่ 10 ได้ประกาศให้ชาวซิกข์ทั้งหลายถือ "พระคัมภีร์" เป็นศาสนาแทน

ศาสดาองค์ที่ 1 คือ คุรุนานัก

ศาสดาองค์ที่ 1 คือ คุรุนานัก เป็นผู้ก่อตั้งศาสนาซิกข์ ประสูติเมื่อวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 6 ตรงกับวันเสาร์ที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2012 (ค.ศ.1469) (ตรงกับสมัยพระบรมไตรโลกนาถของไทย) ณ หมู่บ้านเล็ก ๆ ชื่อ ตัลวันดี ซึ่งในปัจจุบันได้แก่ นานันนคร หรือ นานาณา ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองละฮอร์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของแคว้นปัญจาบ ห่างออกไปประมาณ 64 ก.ม. เวลานั้นอยู่ในเขตประเทศปากีสถาน (ตะวันตก) บิดาของคุรุนานักชื่อ มหิตา กัลยาณทาส แต่คนโดยมากเรียกว่า มหิตา กาลู หรือ บาบา กาลู มารดาชื่อ ศรีตฤปตา บิดาของท่านเป็นคนในตระกูลสูงเชื้อสายวรรณะกษัตริย์ มีฐานะดีและมีนิสัยดี ชื่อสัตย์สุจริต มีเมตตาแก่คนทั่วไป ท่านศาสดามีพี่สาวคนหนึ่งชื่อ นานกี (แปลว่า "หลานตา" เพราะนางเกิดที่บ้านตา) พี่สาวแก่กว่าท่าน 5 ปี เมื่อท่านเกิด พี่สาวรักท่านอย่างสุดซึ้ง ถึงได้เอาชื่อของตนไปตั้งให้แก่น้องชายว่า "นานัก" และคงเป็นเพราะความรักน้องชายนี้มากนั่นเอง ต่อมานางจึงได้สมัครเป็นซิกข์คนแรก

* บางตำราบอกว่าท่านอยู่ในวรรณะพราหมณ์

ในวัยเยาว์ ท่านศาสนามีความเฉลียวฉลาดและสนใจศึกษาหาความรู้จาก
นักบวช พราหมณ์ และชาวมุสลิมผู้ทรงความรู้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ต่างจากเด็กทั่วไป

ในวัยศึกษา ท่านชวนชวาศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้ต่าง ๆ จากครู อาจารย์
ผู้มีชื่อเสียงทั้งหลายในสมัยนั้น ทั้งสรรพศาสตร์ต่าง ๆ ภาษาสันสกฤต ภาษาอาหรับและเปอร์เซีย
ท่านมีครูเป็นทั้งพราหมณ์และมุสลิม ด้วยความฉลาดลึกซึ้งสูงส่งทางความคิด อันส่อแวบแห่งความ
เป็นอัจฉริยะของท่าน ครูทุกคนต่างยกย่องและให้ความเคารพนับถือท่านเป็นอย่างสูงทั้งนั้น ท่าน
ได้ศึกษาทั้งศาสนาฮินดู ศาสนาอิสลาม และศาสนาโซโรอัสเตอร์ ซึ่งเป็นศาสนาของพวกเปอร์เซีย
จนมีความรู้ความสามารถพอจะโต้เถียงหลักศาสนากับคณาจารย์เก่า ๆ ได้ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เมื่อ
ศึกษาจบแล้วก็มาปรินยอมอาชีพเป็นโคมารับจ้างเลี้ยงวัว

เมื่ออายุได้ 18 ปี* (พ.ศ.2030) ท่านได้สมรสกับ ศรีสุลักษณี ธิดาของ
มูลจันทร์แห่งเมืองครุทาสปุระ และมีบุตรด้วยกัน 2 คน ชื่อ ศรีจันทร์ กับ ลักษมีทาส

วันหนึ่งขณะที่ท่านกำลังทำสมาธิอยู่ในป่า ท่านได้รับปรากฏการณ์ทางจิตเป็นครั้ง
แรกและได้เห็นพระผู้เป็นเจ้า มีข้อความปรากฏในคัมภีร์ครั้งละ สาทิพ ว่า "พระผู้เป็นเจ้าได้
ปรนทานน้ำทิพย์ถ้วยหนึ่ง ซึ่งคุรุนานักได้รับไว้ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณแล้วพระผู้เป็น
เจ้าก็ตรัสว่าพระองค์ทรงอยู่กับคุรุ ทำให้คุรุและผู้ที่มีดีนามของคุรุมีความสุข ขอให้คุรุออกนาม
พระองค์และสอนผู้อื่นให้ทำเช่นนั้นด้วย จงอย่ายึดมั่นอยู่กับโลก จงปฏิบัติโดยออกพระนาม ให้
ท่านชำระล้างจิตใจให้สะอาด บูชาและเพง.....พระนามของพระผู้เป็นเจ้า คือ ปฐมพรหม และ
ศวันนานัก คือ ทิพยคุรุ"

* บางตำราบอกว่าท่านแต่งงานเมื่ออายุ 14 ปี

เมื่อคุณานักมีความสุข โสมนัสอยู่กับปรากฏการณ์นั้นในป่าเป็นเวลา 3 วันแล้ว
ท่านก็กลับบ้าน แล้วลงมือแจกทานแก่คนจน ให้อาหารและรักษาพยาบาลคนเจ็บไข้ได้ป่วย

เมื่ออายุ 30 ปี ท่านได้สละครอบครัวออกจากริกแสวงบุญในที่ต่าง ๆ ซึ่งในขณะ
นั้นเป็นยุคที่อินเดียมีความแตกแยกและถูกรุกรานจากชาวมุสลิมที่ยกกองทัพมาตีโคคินแดนของ
อินเดียไปมาก และมีผู้นับถือศาสนาอิสลามมากขึ้น ชาวมุสลิมและฮินดูในสมัยนั้นไม่ถูกกัน เป็นศัตรู
รบฆ่าฟันกันเสมอ ท่านน่านักจึงเห็นว่าน่าที่จะรวมศาสนาทั้งสองเข้าด้วยกัน เพื่อเลี่ยงการขัดแย้ง
โดยท่านนำหลักการของฮินดูและอิสลามมาประยุคต์ปรับปรุงให้เข้ากันแล้วเพิ่มหลักการของทานลงไป
ด้วย ท่านก่อตั้งสำนักทางศาสนาขึ้น เพื่อชักชวนให้ชาวฮินดูและชาวมุสลิมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
เพราะแท้จริงแล้วพระเจ้าของทั้งสองศาสนาก็คือพระเจ้าองค์เดียวกัน

หลังจากนั้นท่านก็ได้อบรมสั่งสอนหลักการแก่คนทั่วไป จนมีศนิกยของและศรัทธา
ท่านอย่างมากและแพร่หลายไปทั่ว ขยายวงกว้างไปสู่ดินแดนใกล้เคียงอื่น ๆ จนมีผู้เลื่อมใสศรัทธา
นับถือฝากตัวเป็นศิษย์และสาวกมากมาย

คุณานัก มีสาวกทั้งที่เป็นฮินดูและมุสลิม ทั้งนี้เพราะท่านได้แสดงตัวเป็นฮินดู
และมุสลิมไปพร้อม ๆ กัน ในเวลาที่ท่านออกสอนประชาชน ท่านจะสวมเสื้อสีหมากสุ อันเป็นสี
แสดงอิสรภาพตามลัทธิฮินดู แขนประจำตัวทำด้วยกระดูกไก่ ที่คอและเจิมหน้าผากด้วยหญ้าฝรั่นตามแบบ
ฮินดู พร้อมกันนั้นก็สวมหมวกตามแบบมุสลิม เครื่องหมายการแต่งกายที่คุณานักแสดงนั้นนับว่าเป็น
การโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกใหญ่คือนักคิดเป็นกลาง ไม่ยึดมั่นในศาสนาใดศาสนาหนึ่งอันจะเป็น
เหตุก่อให้เกิดความแตกแยกกันขึ้นมา

เพราะความต้องการที่จะให้พวกฮินดูและมุสลิมที่กำลังแตกแยกเพราะทะเลาะ
วิวาทกันด้วยเรื่องเชื้อชาติและศาสนา สมัครสมานสามัคคี ท่านจึงพยายามสอนให้พวกมุสลิมเลื่อม
ใสในโอวาทของท่านให้มาก ท่านมีศิษย์คนสำคัญซึ่งเป็นมุสลิมอยู่คนหนึ่งชื่อ มารทาน ซึ่งเคยเป็น

นักดนตรีมาก่อน มารหานไค้ใช้ศิลปะการดนตรีเข้าช่วยในการสั่งสอนและเผยแพร่ศาสนาของอาจารย์มาก อาจารย์และศิษย์คุณไค้เดินทางสั่งสอนไปตามเมืองต่าง ๆ ทางภาคเหนือ เช่น เมืองหริหวาร ปาณิปต์ เคลย์ พาราณสี แคว้นเมียร์ ทางไค้ก็ไปจนถึงแคว้นมัทราส และข้ามไปถึงเกาะลังกา ที่นับว่าสำคัญที่สุดก็คือ ท่านไค้เดินทางไปถึง ประเทศชวาอุดีอาระเบีย เข้าไปสั่งสอนที่เมืองมักกะฮ์ (เมกกะ) จนถึงเมืองแบกแดดแล้ว นับว่าท่านเป็นศาสดาองค์เดียวในโลกที่ได้มีโอกาสเดินทางไปถึงเมืองมักกะฮ์ หลักสำคัญที่ท่านนำมาสั่งสอนก็คือ สามัคคี เสมอภาค ศรัทธา และภักดี

ในช่วงระยะเวลา 10-15 ปีสุดท้ายแห่งชีวิตของท่าน ท่านไค้พักอยู่ที่หมู่บ้านกรรตาปุระซึ่งเป็นหมู่บ้านซิกข์ที่เพิ่งตั้งขึ้นมาใหม่ ๆ ในแคว้นปัญจาบ ท่านไค้อยู่กับครอบครัวในฐานะพอบานคนหนึ่งและไค้เทศน์สั่งสอนอยู่ในหมู่บ้านนั้น จนกระทั่งบั้นขันธ์ที่นั่นซึ่งต่อมาได้กลายเป็นเมืองกรรตาปุระ เมื่อวันที่แรม 10 ค่ำ เดือน 11 ตรงกับวันที่ 7 กันยายน พ.ศ.2082 (ค.ศ.1539) มีพระชนมายุได้ 70 ปี⁽¹⁾

ศาสดาหรือครูองค์ที่ 2 คือ ครู อังคัพ (พ.ศ.2047-2095) เป็นศิษย์ที่ศุภานันท์รักมาก ได้รวบรวมบทประพันธ์และชีวประวัติของศุภานันท์ขึ้น ไค้ตั้งศูนย์เผยแพร่คำสอนของศาสดาองค์แรกขึ้นหลายแห่ง ทำให้ชาวซิกข์มีความสมัครสมานใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น ท่านเป็นศาสดาอยู่ประมาณ 14 ปี คือตั้งแต่ พ.ศ.2082-2095

ศาสดาหรือครูองค์ที่ 3 คือ ครู อมรทาส (พ.ศ. 2022-2117) เป็นนักปฏิรูปสังคม ท่านสอนว่า สตรีก็มีสิทธิจะหลุดพ้นได้ และคัดค้านการคลุมหน้าของสตรี และการเผา สตรีทั้งเป็นเมื่อสามีสิ้นชีวิตแล้ว ท่านเป็นศาสดาตั้งแต่ พ.ศ.2095-2117 รวมเวลา 23 ปี

1. จานงค์ ทองประเสริฐ. ศาสนาสากกล. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช 25
หน้า 130-145.

ศาสตราหรือครองคี่ 4 คือ ครู รามทาส (พ.ศ.2077-2124) เป็นศาสตราตั้งแต่ พ.ศ.2117-2124 รวมเวลา 8 ปี ท่านได้สร้างศูนย์กลางแห่งความเป็นปึกแผ่นของชาวซิกข์ขึ้น ณ เมืองอมฤตสระ หรืออมฤตสาร ได้มีการขุดสระอมฤตขึ้น* ยาวถึง 150 ฟุต เมืองรอบ ๆ สระนั้นได้ชื่อว่า รามทาสปุระ

ศาสตราหรือครองคี่ 5 คือ ครู อรชุน (พ.ศ.2106-2149) ได้เป็นศาสตราสืบต่อจากครูรามทาส ตั้งแต่ พ.ศ.2124-2149 เป็นเวลา 26 ปี ท่านได้สร้าง สุวรรณวิหาร** ขึ้นกลางสระอมฤต เป็นวิหารที่สวยงามมาก มีประตูสี่ด้าน ไม่มีรูปเคารพใด ๆ ทั้งสิ้น ท่านได้รวบรวมคัมภีร์ของศาสนาซิกข์ขึ้น เรียกว่า ครันละ สะหิพ โดยรวบรวมโอวาทของคุรุทั้งสี่ที่กล่าวแล้วข้างต้น รวมทั้งข้อเขียนของชาวฮินดูและมุสลิม กับทั้งข้อเขียนของท่านเองด้วย ท่านได้ถูกกษัตริย์มุสลิมราชวงศ์โมกุล ที่เคลย์ สั่งจับเอาไปทรมานจนสิ้นชีวิต เพราะเกรงว่าท่านจะมีอิทธิพลมากเกินไป อีกเรื่องหนึ่งที่น่าจะเป็นเรื่องสำคัญทางศาสนา ก็คือ ท่านได้ประกาศให้ศาสนาซิกข์แยกออกจากฮินดูและมุสลิม และประกาศตัวว่าซิกข์ มิใช่ฮินดูหรือมุสลิม ไม่รับรองการอดอาหารของทั้งสองศาสนา ไม่ยอมนมัสการร่วมกับพวกฮินดู ไม่จาริกไปนครมักกะฮ์ ไม่สวดมนต์ต่อหน้ารูปเคารพและไม่สวดบทสวดของมุสลิม

ศาสตราหรือครองคี่ 6 คือ ครู หริโควินท์ (พ.ศ.2138-2188) เป็นศาสตราตั้งแต่ พ.ศ.2149-2188 รวม 40 ปี เมื่อครูอรชุน ผู้เป็นบิดาของท่านถูกทรมานเช่นนั้น ท่านก็เห็นว่า ชาวซิกข์จะเป็นผู้ไฝ่สันติอยู่ต่อไปไม่ได้แล้ว ท่านจึงเปลี่ยนวิธีการเป็นใช้ดาบ สร้างสม

-
- * สระนั้นต่อมาชาวซิกข์ถือว่าเป็นสระศักดิ์สิทธิ์ของชาวซิกข์ และกลายเป็นชื่อของเมืองนี้
 - ** สุวรรณวิหาร หรือ "หริมนเทียร" เป็นวิหารหรือวัดใช้ประกอบพิธีทางศาสนาซิกข์ ก่อสร้างอย่างงดงามมาก เป็นสีทองอร่ามไปทั่วทั้งวิหารทั้งภายนอกภายใน ถือเป็นศาสนาสถานที่สำคัญที่สุดของศาสนาซิกข์

กำลังรบสร้างป้อมปราการ ฝึกทหาร เมื่อจักรพรรดิเซหวังคิ่ทรงทราบจึงเชิญไปพบ แล้วจับขังไว้ในป้อมรวมกับราชานุรักษ์คนต่าง ๆ ซึ่งถูกจำขังอยู่ก่อนถึง 52 องค์ ชาวซิกข์ที่ลี้ภัยไปอยู่ที่ป้อมนั้น เพียงเพื่อไปจับกุมแพ่งป้อมที่ซิงคูลู ในที่สุดจักรพรรดิที่ทรงปลดปล่อยคูลูให้เป็นอิสระ แต่ในรัชสมัยต่อมา จักรพรรดิเซหวังคิ่เสนาหันกลับมาใช้นโยบายปราบปราม จึงได้เกิดสงครามระหว่างชาวซิกข์กับชาวมุสลิมขึ้น 4 หรือ 5 ครั้ง และชาวซิกข์เป็นฝ่ายชนะทุกครั้ง นับว่าคูลูผู้นี้เป็นทั้งทหารและนักเผยแพร่ศาสนา

ศาสตราจารย์หรือครูองค์ที่ 7 คือ คูลูทริไร (พ.ศ.2173-2204) เป็นศาสตราจารย์ตั้งแต่ พ.ศ.2188-2204 รวม 16 ปี ท่านได้ทำให้ศาสนาซิกข์รุ่งเรือง มีกำลังทหารเข้มแข็งสามารถทำให้คนสำคัญ ๆ แห่งศาสนาฮินดูหันมานับถือศาสนาซิกข์ได้

ศาสตราจารย์หรือครูองค์ที่ 8 คือ คูลู ทริภุชมัน (พ.ศ.2199-2207) ลืมชีพเมื่ออายุเพียง 9 ปีเท่านั้น เป็นศาสตราจารย์เพียง 4 ปี คือตั้งแต่ พ.ศ.2204-2207

ศาสตราจารย์หรือครูองค์ที่ 9 คือ คูลู เตมพทอร์ (พ.ศ.2164-2218) กษัตริย์มุสลิมผู้ยิ่งใหญ่คือจักรพรรดิโอริงเซป* แห่งราชวงศ์โมกุล ได้ทรงรับสั่งให้กองทัพมุสลิมจับตัวท่านไปยังกรุงเดลีและบังคับให้ท่านเปลี่ยนศาสนา แต่ท่านไม่ยอม จึงถูกประหารชีวิตและสร้างกายเป็น 4 ทอน เอาไปแขวนประจานไว้ที่ประตูป้อมทั้งสี่ทิศ ท่านเป็นศาสตราจารย์ 12 ปี คือตั้งแต่ พ.ศ. 2207-2218

ศาสตราจารย์หรือครูองค์ที่ 10 คือ คูลู โควินทสิงห์ (พ.ศ.2209-2251) ผู้ได้รับการขนานนามว่า นักบุญผู้เป็นทหาร เป็นศาสตราจารย์สุดท้าย ตั้งแต่ พ.ศ.2218-2251 ท่านเป็นผู้ทำให้ศาสนาซิกข์แข็งแกร่งมั่นคงยิ่งขึ้น ด้วยการปลุกใจสานุศิษย์ทั้งหลาย ให้เป็นนักรบต่อต้าน

* จักรพรรดิโอริงเซป เป็นกษัตริย์มุสลิมที่ฆ่าทำลายล้างชาวซิกข์มากที่สุด และในครั้งนี้นางอินทிரาคานธี ส่งกองทัพบุกยิงชาวซิกข์ในสุวรรณวิหาร (ปี พ.ศ.2527) ชาวซิกข์ทั้งอินเดียต่างขนานนามนางอินทிரาคานธีว่าโอริงเซปหญิง

กษัตริย์มุสลิม ท่านใดตั้งศูนย์กลางเผยแพร่ลัทธิของตนขึ้นที่เมืองดักกะ และแคว้นอัสสัมประกาศว่าทุกคนควรเป็นนักรบต่อสู้ศัตรูเพื่อจรรโลงชาติและศาสนาของตน ชิกข์ทุกคนจะต้องกล้าหาญ คำว่า สิ่ง หมายถึง ความกล้าหาญ

หลักธรรมคำสอนของศาสนาซิกข์ เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสถานการณ์ โดยท่านสอนว่า การทำสงครามเพื่อปกป้องศาสนาและชะกัตผู้ปกครองอธรรมเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สมควรต้องทำการพลีชีพเพื่อพระเจ้านั้นเป็นสิ่งพึงปรารถนา ท่านเป็นผู้บัญญัติให้ชาวซิกข์ทุกคนต้องถือดาบ โทก ศีรษะ และสร้างความเป็นเอกภาพในกองทัพ ทำให้กองทัพของชาวซิกข์ในสมัยนี้เข้มแข็งและกลายเป็นศัตรูอันพิชิตไถ่ยากของจักรพรรดิโอรังเซปผู้เกรียงไกร

ท่านเป็นผู้เริ่มลัทธิแบบศัลจุมขึ้นในศาสนาซิกข์ ท่านประกอบพิธีให้ผู้ที่เข้ามาเป็นสานุศิษย์ด้วยวิธีประพรมน้ำมนต์ และให้ดื่มน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีตาบแช่ไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายว่าผู้ดื่มน้ำจะต้องเป็นผู้กล้าหาญ พร้อมทั้งจะออกรบเพื่อจรรโลงชาติและศาสนา น้ำดื่มนั้นเรียกว่า น้ำอมฤต

เมื่อดื่มน้ำอมฤตแล้ว คุรุก็ให้ศีล 21 ข้อ ซึ่งเป็นศีลประจำชีวิตของศิษย์ทุกคน

คือ :

- (1) นับถือศาสดาทุกคนเป็นมิตร และถือว่าตนเป็นบุตรแห่งศาสดานั้น
- (2) นับถือเมืองปาฏลีบุตร และนานกันคร ว่าเป็นปูชนียสถานที่ประสูติของศาสดา
- (3) เลิกถือชั้นวรรณะ
- (4) ห้ามทะเลาะวิวาทระหว่างศิษย์ด้วยกัน
- (5) พยายามพลีชีพในสภามรบ
- (6) บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3 ประเภท คือ

- ก. พระผู้เป็นเจ้าของผู้ทรงเป็นสัจจะ เป็นศรี และเป็นอภาละ
- ข. ศาสนาในวาทแห่งครูทั้งหลาย และ
- ค. ความบริสุทธิ์

- (7) มี "ก. 5 ประการ" ไว้บันทึก คือ เกศ กังมา กฉา กรา และ กุฎปาน
- (8) เว้นจากหูกบด
- (9) เว้นจากโลก โกรธ หลง และนับถือภรรยาผู้อื่นเสมอด้วยมารดาของตน
- (10) ไม่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ปฏิบัติทศศาสนาสิกข์
- (11) ไม่คบผู้ที่ไม่ส่งเสริมการรบ
- (12) ห้ามใช้สีแดง (เพราะสีแดง หมายถึงความรัก ความเมตตา ซึ่งขัด
ต่อนิสัยนักรบ)
- (13) ให้ใช้คำว่า "สิงห์" ต่อท้ายตั้งแต่บัดนี้เป็นตนไป
- (14) ห้ามเปลี่ยนศักระ นอกจากเวลาอาบน้ำ
- (15) ไม่เล่นการพนัน
- (16) ห้ามตัดหรือโกนผม หนวด และเครา
- (17) ห้ามเกี่ยวข้องกับบุคคลผู้เบียดเบียนชาติ ศาสนา
- (18) ให้ถือว่า การขี่ม้า หันดาบ และมวยปล้ำ เป็นกิจที่ต้องทำอยู่เป็นนิจ
- (19) ให้ถือว่าเกิดมาเพื่อทำผู้ที่มีความทุกข์ให้มีความสุข และทำความเจริญให้แก่
ชาติศาสนา
- (20) เว้นจากความทรูหราฟุ่มเฟือยที่ไร้สาระ
- (21) ให้ถือว่า การคบพระผู้เป็นเจ้าของเป็นอภาละ และสักการบูชาผู้เป็นแขก
เป็นกิจที่ควรทำเป็นประจำ

เรื่อง "ก 5 ประเภท" ที่ศาสตราจารย์โควินทลิ่ง บัญญัติให้ชาวซิกข์ทุกคนต้องมีไว้ประจำตัว เพราะมีความประสงค์อบรมชาวซิกข์ให้เป็นทหารโดยนิตย มีใช้โดยเหตุการณ์บังคับ "ก 5 ประเภท" มีผลสำคัญดังนี้(1)

(1) กทา (หรือการา) คือกำไลเหล็ก ให้สวมอยู่ประจำเพื่อเตือนใจทหารว่าเหล็กเป็นโลหะที่มีค่ามาก (ทั้งทางการค้าและใช้ทำอาวุธ)

(2) กัจฉา (หรือกฉา) กางเกงขาสั้น เนื่องจากประเพณีชาวอินเดียชายนิยมนุ่ง "โธตี" (ผ้ายาวพันตั้งแต่บนเอวลงไปเกือบจรดข้อเท้า) จึงไม่สะดวกในการรบ จึงให้ใช้กางเกงขาสั้นแทน

(3) เกศ ผม ให้อ้วนยาว คือมีเหตุสำคัญเพื่อเป็นเกราะสวมศีรษะไว้ (ด้วยผมแล้วพันผ้าไว้ก็ถูกทำร้ายที่ศีรษะก็จะไม่เจ็บมาก) และเพื่อคานาเกรงขาม ทำลายขวัญข้าศึก

(4) กังขา หวี เมื่อบัญญัติให้อ้วนยาวแล้วจึงจำเป็นต้องมีหวีไว้สำหรับหวีผมเป็นของคู่กัน

(5) กฤปาน (หรือกิริปาน) คาบ ให้ออกติดตัวประจำเป็นอาวุธสำหรับนักรบ เมื่อสมัยที่ประเทศอังกฤษเข้าครอบครองประเทศอินเดีย นั้น ชาวซิกข์ทั้งหลายยังมีคัมภีร์ในกฎข้อนี้ โดยไม่ยอมทิ้งคาบ ไปไหนมาไหนก็มีคาบประจำตัว จนในที่สุดอังกฤษผู้ปกครองต้องจำยอมผ่อนผันตามโดยออกกฎหมายยกเว้นพิเศษ อนุญาตให้ชาวซิกข์คาดคาบได้ (ชาวซิกข์ที่อาศัยอยู่ในประเทศซึ่งเป็นต่างประเทศ ชาวซิกข์จึงเคารพต่อกฎหมายของประเทศที่ตนพำนักอาศัยอยู่ จึงไม่คาดคาบ แต่ด้วยความเคร่งครัดปฏิบัติต่อศาสนาจึงได้ทำคาบจำลองขนาดเล็กยาวประมาณ 2 นิ้ว สอดไว้ในมวยผมพอเป็นเครื่องหมาย)

1. เสรีร พันธรัชนี. ศาสนาเปรียบเทียบ, กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา 2524, หน้า 170-195.

การที่มีบทบัญญัติไม่ให้เปลือยศีรษะนอกจากเวลาอาบน้ำนั้น เพราะมีความมุ่งหมายว่าทหารนักรบย่อมไม่ยอมเปิดหมวกให้ใคร อีกประการหนึ่งให้รู้จักตนอยู่เสมอว่าเป็นทหารเป็นนักรบ

ท่านศาสดาองค์ที่ 10 ครูโควินสิงห์องค์นั้นเป็นศาสดาองค์สำคัญยิ่งรองลงมา จากท่านศาสดาครูน่านักผู้ก่อตั้งศาสนา เพราะในขณะที่ท่านเป็นศาสดานั้นได้มีการปรับปรุงศาสนา และกองทัพให้เข้มแข็ง เหมาะสมกับสถานการณ์ และทำความเจริญแก่ศาสนาและชาวซิกข์อย่าง นานับประการ เมื่อก่อนที่ท่านจะสิ้นชีวิต ท่านได้ประกาศยกเลิกตำแหน่งศาสดาและให้ชาวซิกข์ หักมวลงนับถือ "หลักธรรมคำสอนคัมภีร์" เป็นศาสดาแทนสืบไป

แม้ชาวซิกข์จะมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับชาวอินเดียส่วนใหญ่ของประเทศ แต่ กองทัพซิกข์เข้มแข็งกล้าหาญในการต่อสู้กับศัตรูอย่างยิ่ง กองทัพซิกข์ต่อสู้กับผู้ปกครองที่อธรรม เป็นเวลานานถึง 75 ปี เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้จักรวรรดิโมกุลของอิสลามเสื่อมสลาย หลังจากที่ ครูองค์ที่ 10 สิ้นพระชนม์ลงในปี พ.ศ. 2251 ต่อมาในปี พ.ศ. 2343 (ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ของไทย) มีชาวซิกข์ผู้หนึ่งชื่อ รัชชิตสิงห์ ได้สถาปนาตนเองเป็นผู้นำชาวซิกข์ เป็นมหाराชาแห่งแคว้นปัญจาบ โดยปราบปรามผู้ครองนครที่อธรรมลงพระองค์ได้ทำสงครามแผ่ อำนาจของรัฐซิกข์ ออกไปอย่างกว้างใหญ่ จนถึงอัฟกานิสถานและลุ่มแม่น้ำคงคา และมีอำนาจ ปกครองครอบงำอินเดียตอนเหนือเกือบทั้งหมด

ในขณะนั้นประเทศอังกฤษกำลังพยายามทุกทางเพื่อครองอินเดียให้ได้ทั้งประเทศ กองทัพอังกฤษได้ดินแดนส่วนใหญ่ของอินเดียไว้เกือบทั้งหมด เว้นแต่ดินแดนที่อยู่ภายใต้อำนาจการ ปกครองของมหाराชาองค์เดียวเท่านั้น พระองค์ทรงเป็นมหाराชาองค์สุดท้ายของอินเดียที่ สามารถปิดกั้น กองทัพอังกฤษไม่ให้รุกรานเข้ามาถึงดินแดนแทบเทือกเขามัลลัคได้

หลังจากที่มหाराชารัชชิตสิงห์สวรรคตแล้ว อังกฤษใช้เล่ห์เหลี่ยมทางการเมือง เข้าไปมีอำนาจเหนือผู้ปกครองแคว้นปัญจาบคนต่อมา และร่วมมือพวกชายชาติโค่นล้มการปกครอง

ในแคว้นปัญจาบลง ในที่สุดกองทัพอังกฤษก็ได้ครอบครองอินเดียทั้งประเทศได้สำเร็จ*

11.2.2 คัมภีร์ของศาสนาซิกข์

คัมภีร์ของศาสนาซิกข์ มีความสำคัญมากเพราะใช้แทนศาสดาด้วย ชาวซิกข์ เรียกคัมภีร์ของตนว่า "ครันถะ สาทิพ" หรือ "ครันถ ซาทิพ" แบ่งออกเป็น 2 เล่ม คือ

ก. อาทิกรันถ์ แปลว่า "คัมภีร์แรก" ซึ่งคุรุ อรชุน เป็นผู้รวบรวมขึ้นเมื่อ พ.ศ.2147 (ค.ศ.1604) มีบทนิพนธ์ของคุรุหรือศาสดาองค์ที่ 1 ถึงองค์ที่ 5 และยังมีบทประพันธ์ของนักบุญที่มีชื่อแห่งศาสนาฮินดูและศาสนาอิสลาม คือ ท่านรามานันทและท่าน กพิร์ และนักปราชญ์อีกหลายท่านรวมอยู่ด้วย

ข. ทสมครันถ์ แปลว่า "คัมภีร์ของคุรุองค์ที่ 10" เป็นชุมนุมข้อเขียนของคุรุโควินทสิงห์ ซึ่งรวบรวมขึ้นภายหลังคัมภีร์อาทิกรันถ์ ประมาณ 100 ปี

* ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อนได้รับเอกราช ชาวอินเดียฝ่ายสัมพันธมิตรต่อสู้หาวิธีการได้รับยกย่องว่าเป็นทหารที่กล้าหาญที่สุดในอินเดีย

หลังจากอินเดียได้รับเอกราชแล้ว แคว้นปัญจาบก็ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งกลายเป็นประเทศปากีสถาน และอีกส่วนยังคงอยู่กับอินเดีย ชาวซิกข์ในแคว้นปัญจาบส่วนใหญ่อยู่ในแคว้นปัญจาบในอินเดีย และชาวซิกข์เหล่านี้มีความปรารถนาที่จะก่อตั้งรัฐซิกข์แบบสมัยมหาชาลรัฐซิกข์ขึ้นมาอีกอยู่ตลอดเวลา จากรากฐานจิตใจที่แกร่งกล้าจริงจัง ยอมพลีชีพเพื่อศาสนาของชาวซิกข์ บวกกับความปรารถนาจะแยกตัวเป็นรัฐอิสระดังกล่าวจึงกลายเป็นปัญหาทางการเมืองการปกครองของประเทศอินเดียที่แก้ไขได้ยากและกำลังขยายตัวลุกลามยิ่งขึ้นในปัจจุบัน หลังจากที่นางอินทรีรา คานธี ส่งกองทัพเข้าบุกยิงชาวซิกข์ตายหลายพันคนในสุวรรณีวิหาร (พ.ศ.2527) และในปีนั้นเอง นางอินทรีรา คานธี ก็ถูกลอบสังหารโดยชาวซิกข์

11.2.3 หลักธรรมคำสอนของศาสนาซิกข์

หลักธรรมคำสอนที่สำคัญ ๆ ของศาสนาซิกข์ ได้แก่

1. สามัคคี โดยเหตุที่ศาสนาซิกข์เกิดขึ้นเพื่อความสมัคปรสันสามัคคีในหมู่ผู้นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาฮินดู โดยมีเหตุเอาศาสนาเป็นเหตุก่อให้เกิดความแตกแยกในชาติบ้านเมือง ถ้าประชาชนในชาติต้องแตกแยกกันเพราะถือเอาศาสนาเป็นสาเหตุแล้ว ต่อไปอินเดียก็จะต้องสูญเสียชาติแก่ คุรุนานักซึ่งเป็นฮินดู ทานกพัวร์และทานคาคุซึ่งเป็นมุสลิม จึงพยายามประยุกต์คำสอนในศาสนาอิสลามและศาสนาฮินดูเข้าด้วยกัน ดังจะเห็นการปฏิบัติตนของคุรุนานัก เช่นการแต่งกายและการจาริกแสวงบุญไปยังสถานที่สำคัญ ๆ ทั้งในทางศาสนาฮินดูและศาสนาอิสลามเป็นต้น จึงทำให้มีประชาชนเป็นจำนวนมากหันมานับถือศาสนาใหม่นี้

คุรุนานัก ผู้มองเห็นภัยที่ประเทศชาติกำลังได้รับจากคนต่างชาติและคนในชาติเดียวกัน จึงได้ประกาศธรรมเพื่อดำรงอยู่ของชาติ เราใจให้ผู้ฟังมีความสามัคคี มีความรักชาติ โดยไม่เกลียดชังชาติอื่น ท่านศาสดาคุรุนานักสอนว่า มนุษย์ควรสามัคคีกัน รักเมตตาต่อกัน และควรดำรงอยู่เพื่ออุทิศแก่พระเจ้า ท่านไม่สนับสนุนการสละโลกออกถือนวช แต่เชื่อว่าสามารถสร้างคุณความดีได้ทั้งที่ยังอยู่ใน "โลกียะ" ศาสนาซิกข์จึงได้รับการกล่าวว่าเป็นศาสนาแห่งคฤหัสถ์

ต่อมาภายหลัง เมื่อคุรุองค์ที่ 5 และที่ 6 ถูกฆาตกรรมมุสลิมรังแกถึงกับจับคุรุองค์ที่ 5 ไปคุมขังและทรมานจนสิ้นชีพ พวกซิกข์จึงได้ประกาศตัวแยกจากฮินดูและมุสลิม รวมกำลังกันต่อสู้กับพวกมุสลิม จนถึงคุรุองค์ที่ 10 ก็ได้ปลุกใจให้ชาวซิกข์สมัคปรสันสามัคคีต่อสู้ศัตรูเพื่อจรรโลงชาติและศาสนาของตนสืบไป ท่านได้สอนให้ชาวซิกข์เป็นทหารหาญ ยอมเสียสละเลือดเนื้อเพื่อชาติ ดังที่คุรุบางองค์ได้เสียสละชีวิตเพื่อชาติมาแล้วในการกอบกู้เอกราชของอินเดีย

2. ความเสมอภาค ศาสนาซิกข์สนับสนุนให้มีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งคนทุกคนทั้งชายและหญิงควรมีสติเทียมมาเทียมไหล่กัน ทั้งนี้เพราะคุรุนานัก ปฐมศาสดาได้สอนไว้ว่า "โลกทั้งหมดเกิดขึ้นจากแสงสว่างเดียวกันคือพระผู้เป็นเจ้า จะว่าใครดีใครชั่วกว่ากันหาได้ไม่"

วิหารของซิกข์มีประตูสี่ด้าน หมายความว่า เปิดรับคนทั้งสี่ทิศหรือจะว่า เปิดรับคนจากทุกทิศทุกทางโดยไม่จำกัดชาติชั้นวรรณะ ศาสนา หรือเพศใด ๆ ทั้งสิ้น ทุกคนจะต้องนั่งบริโภคน้ำอาหารในที่เสมอหน้ากัน ถึงกับมีการตั้งกฎเกณฑ์ไว้ว่า ใครจะเข้าพบครูจะต้องรับอาหารจากโรงทานเสียก่อน เพื่อเป็นการแสดงว่าได้ยอมรับหลักการเสมอภาคของศาสนาแล้ว

นอกจากนั้น ศาสนาซิกข์ยังได้ยกย่องสตรีให้มีฐานะเท่าเทียมบุรุษ สตรีมีสิทธิในการศึกษา ร่วมสวดมนต์ และสามารถที่จะเป็นผู้นำในการสวดมนต์ได้เท่าเทียมบุรุษทุกประการ ครูนานาชาติได้เคยให้อวาทแก่พราหมณ์ผู้ถือเคร่งครัดในเรื่องวรรณะไว้ว่า "โฉนพวาทานปรณามสตรีเล่า เพราะสตรีเป็นผู้ให้กำเนิดแก่กษัตริย์ ครู ศาสตรา และแม่ตัวท่านเอง (มิใช่หรือ)"

3. ศรัทธา ศาสนาซิกข์สอนให้คนทุกคนมีศรัทธา ความเชื่อความเลื่อมใสในพระเจ้าเป็นเจ้า และเชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลกและทุกสิ่งในโลก

ซิกข์นับถือพระเจ้าองค์เดียว โดยมีข้อความในคัมภีร์ตอนหนึ่งว่า "ณ ประตูดของพระเจ้าเป็นเจ้านั้น มีมัญญำมัตต์ตั้งหลายพันองค์ มีพระพรหม พระวิษณุ (พระนารายณ์) และพระศิวะ (พระอิศวร) ตั้งหลายพันองค์ แต่มีพระเจ้าที่เหนือเทพเจ้าทั้งหลายอยู่เพียงองค์เดียวเท่านั้น ซึ่งเป็นผู้สร้างโลกและทุกสิ่งทุกอย่าง พรณามของพระองค์เท่านั้นจริง" และ "พระเจ้าทรงปราศจากความกลัว และปราศจากความเป็นศัตรู พระองค์ทรงเป็นอชาคะ (คือผู้ไม่เกิด) เป็นอมตะ (คือผู้ไม่ตาย) และเป็นสมัญญ (คือผู้เป็นเอง ไม่มีใครสร้างสรรค)"

"รูปทั้งหลายปรากฏขึ้นมาตามพระบัญญัติของพระเจ้า สิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายอุบัติขึ้นมาจากพระบัญญัติของพระองค์.....มนุษย์ทั้งหลายมีพระบิดาองค์เดียวกัน เราทั้งหลายเป็นบุตรของพระองค์ เพราะฉะนั้น เราทั้งหลายจึงเป็นพี่น้องกัน"

"พระเจ้าทรงสิงสถิตอยู่ในสิ่งทั้งปวงที่พระองค์ทรงสร้าง และสิ่งทั้งปวงก็อยู่ในพระองค์"

11.2.3.1 ข้อปฏิบัติของชาวซิกข์

นอกจากนี้ชาวซิกข์ทั้งหลายต้องยึดมั่นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามคำสอนของศาสนา ดังนี้⁽¹⁾

- (1) ให้อิ่มแต่เช้าอย่างน้อยครึ่งชั่วโมงก่อนรุ่งอรุณ
- (2) ตื่นแล้วให้บริกรรมทางธรรม เพื่อพอกจิตใจให้สะอาด
- (3) ให้ประกอบสัมมาชีพ
- (4) ให้แบ่งส่วนของรายได้ 10 ส่วน มอบแก่องการกุศล
- (5) ให้อะโหสิจากการเสพของมีนเมา ประพฤติผิดประเวณี
แม่แต่การสูบบุหรี่ก็เว้น

เมื่อทุกคนปฏิบัติตามธรรมคำสอนเหล่านี้ ความเลื่อมจะไม่เกิดแก่สังคม การที่สอนให้แบ่งส่วนรายได้เข้ากองการกุศลนั้นทำให้สังคมของชาวซิกข์ มีเงินทุนมากพอ จัดเศรษฐกิจสังคมสงเคราะห์ให้อยู่ในขั้นมาตรฐานได้ คนฐานะยากจนก็มีชีวิตเป็นสุขได้พอสมควรตามอัธยาศัยโดยไม่เป็นภาระของสังคมให้เกิดปัญหาสังคม ไม่มีขอรทานในสังคมชาวซิกข์

11.2.3.2 ข้อห้ามของชาวซิกข์

มีบทบัญญัติห้ามชาวซิกข์ทั้งหลายปฏิบัติ 4 ประการคือ⁽²⁾

- (1) ห้ามคัฒผหรือขลิบหนวด
- (2) ห้ามเสพสิ่งเสพติดทุกชนิด
- (3) ห้ามผิดประเวณี
- (4) ห้ามกินสัตว์ ที่ถูกฆ่าด้วยวิธี "กุทท" (คือถูกฆ่าในพิธีกรรม)

1. เสฐียร พันธงชัย, ศาสนาเปรียบเทียบ.

2. ธนู แก้วโอภาส, ศาสนาโลก : กรุงเทพฯ, สากลการศึกษา. ม.ป.พ.

11.2.4 พิธีกรรมที่สำคัญของศาสนาซิกข์

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของศาสนาซิกข์ก็คือต้องการให้ทุกคนที่นับถือศาสนาซิกข์มีความรู้สึกต่อกันฉันพี่น้อง เป็นการสร้าง "ภราดรภาพ" ขึ้นในหมู่ศาสนิกชนที่นับถือศาสนาร่วมกัน โดยไม่มีการถือชาติชั้นวรรณะ พิธีกรรมที่สำคัญจึงมุ่งอยู่ที่ความเสมอภาคและความสามัคคี ได้แก่

(1) สังคัต หมายถึง การชุมนุมผู้ที่นับถือศาสนาซิกข์ร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดการสามัคคีในที่ชุมนุมนี้ ทุกคนจะต้องช่วยตัวเองเหมือนกันหมด ไม่มีนายไม่มีบ่าว คนที่ไม่เคยทำงานด้วยตัวเอง เมื่อเขามาสู่พิธีแล้วจะต้องทำเองทุกอย่าง

(2) อมฤตสังสการ หมายถึง พิธีรับคนเข้าสู่ศาสนาซิกข์ เพราะเหตุที่ศาสนา นี้เกิดจากการประยุक्तศาสนาอิสลามกับศาสนาฮินดู เข้าด้วยกัน ดังนั้นผู้ที่ถือศาสนาซิกข์จึงอาจนับถือศาสนาใดมาก่อนก็ได้ แต่เมื่อเขามาสู่ศาสนาแล้ว ต้องเลิกปรนเปรายประเพณีต่าง ๆ ที่เคยยึดถือมาทั้งหมด เช่น เมื่อนับถือศาสนาพราหมณ์ อาจถูกกตุมหินพวกศูทรว่าเป็นกาลกรรณิ เป็นบุคคลที่ไม่พึงแตะต้อง หรือพวพราหมณ์ต้องปรุงอาหารรับประทานเอง จะรับประทานอาหารที่คนอื่นปรุงขึ้นไม่ได้ หรือผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม จะต้องทำนมาซวันละ 5 ครั้ง ต้องรับประทานเนื้อสัตว์ที่มุสลิมเป็นผู้ฆ่า เป็นต้น เมื่อมานับถือศาสนาซิกข์นั้น ทุกคนจะนั่งร่วมกันในสถานที่แห่งเดียวกัน หยิบอาหารใส่ปากกันและกันได้ ถ้าหากยังรังเกียจกันอยู่ ก็เชื่อว่ายังไม่เป็นซิกข์เป็นต้น

ในเวลาประกอบพิธีอมฤตสังสการนี้ ทั้งชายและหญิงจะต้องเข้าไปบูชาพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวกันในโบสถ์วิหารแห่งเดียว นั่งด้วยกันเหมือนเป็นญาติพี่น้องกัน และสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวกัน ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการปฏิเสธวรรณะ ทำลายทิฐิมานะ และมีความสมัคร์สมานสามัคคีกัน

(3) พิธีปาหุล ชาวซิกข์ทุกคนที่จะรับเข้าสู่สังคมซิกข์ได้ก็ต้องเมื่อใดทำพิธีปาหุล ซึ่งคล้ายการถือศีลจุ่ม หรือศีลล้างบาป ในคริสต์ศาสนา แล้วก็จะรับเอา กกะ หรือสิ่งที่เริ่มต้นด้วยอักษร "ก" 5 อย่าง คือ

1. เกศ ไคแก์ การไว้มยาว
2. กังฆา ไคแก์ หวีขนาดเล็ก
3. กฉา ไคแก์ กางเกงขาสั้น
4. กรา ไคแก์ กำไลมือทำด้วยเหล็ก
5. กุฎปาน ไคแก์ คาบ

ผู้ผ่านการประกอบพิธีป่าหุลแล้ว จะได้นามว่าสิงห์ต่อท้ายชื่อเหมือนกันทุกคน การทำพิธีป่าหุลและรับเอา ก. หัง 5 เพื่อจะได้ชื่อว่าเป็นชาวซิกข์โดยสมบูรณ์นั้น ได้เกิดขึ้นในภายหลัง ในสมัยของคุรุโควินทสิงห์ ซึ่งเป็นคุรุหรือศาสตราจารย์สุดท้ายของศาสนาซิกข์

11.2.5 นิกายของศาสนาซิกข์

ศาสนาซิกข์แม้จะเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นหลังสุด ถึงกระนั้นก็ยังมีการแตกแยกในด้านความคิดเห็นเช่นเดียวกับศาสนาอื่น ๆ เหมือนกัน โดยชั้นแรกแตกแยกออกเป็น 2 นิกาย คือ

(1) นิกายสหัชธีหรือสทิซธี หรือ นานักบันถิ นิกายนี้เป็นนิกายที่ดำเนินตามคำสอนของคุรุนานัก ผู้ที่นับถือนิกายนี้ไม่ไว้ผมไว้หนวด โดยจะโกนหนวดเกลี้ยงเกลายู่ตลอดเวลา และไม่ต้องเข้าพิธีป่าหุลหรือล้างบาป ทั้งจะไม่รับ "อักษร ก. หัง 5" ด้วย

(2) นิกายสิงห์ หรือขาลสา หรือนิลิมเล เป็นนิกายที่ดำเนินตามคำสอนของคุรุโควินทสิงห์ในเรื่องการล้างบาป ชำระตนให้เป็นคนบริสุทธิ์ ผู้ที่นับถือนิกายนี้นิยมไว้ผมไว้หนวด ผู้ที่นับถือนิกายนี้ต้องผ่านพิธี "ขาลสา" คือผู้บริสุทธิ์ และเมื่อรับ "อักษร ก. หัง 5" แล้ว ก็จะใช้นามว่า "สิงห์" ต่อท้ายได้ เพราะถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว

ต่อมาเมื่อมีผู้นำคนสำคัญของชาวซิกข์คนหนึ่งคือ ท่าน "บูตา สิงห์" หรือ "บูตา สิงห์" (Baba Butar Singh) ซึ่งมีชีวิตอยู่ในราว พ.ศ.2416-2486 ได้ตีความในด้านคำสอนของศาสนาซิกข์เสียใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

จากสมัยก่อนมาก ท่านผู้นี้ได้เสนอแนวความคิดใหม่ดังกล่าวหลายด้าน ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์วงการศาสนาซิกข์อย่างกว้างขวาง มีทั้งฝ่ายเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ที่ปรณามท่านว่าเป็นผู้ทรยศต่อซิกข์ แนวความคิดใหม่ของซิกข์นี้ เรียกว่า "นิรันการี" (Niran Kari) หรือ "ซิกข์ใหม่" ส่วนชาวซิกข์ที่ยังคงยึดมั่นในคำสอนและศรัทธาแบบเดิม เรียกว่า "อกาลี" (Akali) หรือ "ซิกข์เก่า"

แนวความคิดของ "ซิกข์ใหม่" ได้แพร่ขยายมีผู้นิยมนับถือมากขึ้นเพราะเหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันมากกว่า "ซิกข์เก่า" ผู้ที่เป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่ต่อจากท่านบุดา ซิงห์ คือ ท่านอวตาร ซิงห์ (Baba Avatar Singh) ท่านผู้นี้ได้อุทิศตน สั่งสอน แนวความคิดใหม่แก่คนทั่วไป โดยพยายามอธิบายให้ประชาชนเข้าใจถึงหลักคำสอนที่แท้จริง เน้นหนักทางการรับใช้มนุษยชาติให้เข้าใจถึงความทุกข์ และหลังเหนือมนุษย์ โดยปฏิเสธคำสอนต่าง ๆ ที่งมงายเก่า ๆ ที่สอนให้มนุษย์อุทิศทุกสิ่งทุกอย่างแก่พระเจ้าอย่างเดียว เป็นต้น

ในปัจจุบันนี้ชาวซิกข์เก่าและชาวซิกข์ใหม่ มีความขัดแย้งกันเสมอ จนบางครั้งถึงกับมีการยกพวกเข้าทำร้ายกันจนมีผู้เสียชีวิตนับร้อยคนและบาดเจ็บจำนวนมากในปี 2521